

IDEOITA VANHEMPAINKAHVILAAN

Petra Velin

Opinnäytetyö, syksy 2009

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Etelä, Helsinki

Sosiaalian koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Velin, Petra. Ideoita vanhempainkahvilaan. Helsinki, syksy 2009, 43 s., 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Helsingin toimipaikka. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli kartoittaa vanhempien odotuksia ja toiveita syksyllä 2008 Mäntsälässä käynnistyneelle vanhempainkahvilalle. Vanhempainkahvila on tarkoitettu kaikille murrosikäisten nuorten vanhemmille. Toiminnasta vastaavat kunnan ehkäisevä päihdetyö sekä seurakunnan diakoninen perhetyö.

Opinnäytetyössä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Aineiston kerääminen tapahtui kyselylomakkeella, johon Riihenmäen koulun vanhemmat vastasivat sähköisen Helmi Reissuvihon kautta. Kysely toteutettiin myös paperiversiona tuleville 7.-luokkalaisten vanhemmille sekä Riihenmäen että Ehnroosin koululla Mäntsälässä. Kyselyyn vastasi 40 vanhempaa. Kyselylomakkeen avoimien kysymysten myötä vanhempien vastauksissa nousi kuuluiin heidän oma äänensä ja kehitysehdotuksensa. Vastaukset teemoiteltiin yläteemoihin ja alateemoihin. Opinnäytetyössä käytettiin lisäksi triangulatiivista tutkimusotetta, sillä tutkimustulokset esitettiin myös määrällisessä muodossa.

Opinnäytetyön tuloksissa ilmeni, että vanhemmat kokevat murrosiän tuomat muutokset sekä nuorten päihteiden käytön ajankohtaisiksi haasteiksi. Nuorten vapaa-aika ja kaveripiirin vaikutus askarruttivat monia vanhempia. Vanhemmat toivat voimakkaasti esille huolensa nuorten rajattomasta käytöksestä. Asiantuntijoiden luennot sekä yhteinen keskustelu olivat toivottua toimintaa. Monet vanhemmat kokivat myös vertaistuen saamisen tärkeäksi vanhempainkahvilassa. Vanhemmilta kerättyjä toiveita ja ideoita hyödynnetään kevään 2010 vanhempainkahvilailloissa.

Asiasanat: vanhemmat, murrosikäinen nuori, vertaistuki, vanhempainkahvila

ABSTRACT

Velin, Petra

Ideas for the Parental Café in Mäntsälä.

43 p., 1 appendix. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2009.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services.
Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this thesis was to survey parents' expectations and wishes regarding the Parental Café launched in autumn 2008. The Parental Café is aimed at all parents of adolescents in Mäntsälä. Mäntsälä municipality's preventative substance abuse work and the parish's diaconal family work are in charge of this activity.

This was a qualitative study. The data for this study was collected by a questionnaire, which the parents responded to either through an electronic notebook or by completing a paper version. The questionnaires were completed in two high schools in Mäntsälä. Forty parents responded to the questionnaire. As an addition to the replies to the open-ended questions, parents' own development proposals emerged. The responses were categorized into themes and sub-categories.

According to the results, parents perceived the changes brought by puberty and substance abuse as current challenges. Many parents were concerned about adolescents' leisure time and the impact of friends. Parents were also worried about adolescents lacking borders. Lectures of experts and group discussions were actions the parents requested. Many parents also felt that receiving peer-support was important in the Parental Café. Collected suggestions and ideas will be used in the Parental Café of Spring 2010.

Keywords: parents, adolescent, peer-support, parental cafe

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 PERHE JA VANHEMMUUS.....	8
2.1 Vanhemmuuteen kasvaminen	8
2.2 Yhdessä oleminen perheen kesken	10
2.3 Rajojen asettaminen.....	10
2.4 Avioero perheessä	11
3 MURROSIKÄ	12
3.1 Nuoren kasvu ja kehitys	12
3.2 Nuoren irtaantuminen vanhemmista.....	14
3.3 Nuorten ystävyys-suhteet	15
3.4 Nuoret ja media	15
3.5 Yläkouluun siirtyminen	16
4 NUORTEN EPÄSOSIAALINEN KÄYTTÄYTYMINEN	16
4.1 Päihteiden käyttö.....	16
4.2 Nuorisoriikollisuus	17
4.3 Nuoret ja väkivalta.....	18
5 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	19
5.1 Haastattelu vanhempainkahvilan perustamisesta	19
5.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	20
5.3 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineistonkeruu	20
5.4 Tutkimusmenetelmä	22
5.5 Vanhempainkahvila keväällä 2009	23
5.6 Tutkimusaineiston analysointi.....	24
6 TUTKIMUSTULOKSET	28
6.1 Nuoret ja päihteet.....	29
6.2 Murrosiän tuomat muutokset ja vanhemmuus.....	29

6.3 Nuorten vapaa-ajan vietto	30
6.4 Ystäväpiiri.....	31
6.5 Nuoren rajattomuus	31
6.6 Toiveita ja ehdotuksia vanhempainkahvilalle.....	31
7 TULOSTEN POHDINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	32
8 POHDINTA	36
8.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	36
8.2 Opinnäytetyöprosessi.....	37
LÄHTEET	39
LIITE: Kyselylomake vanhemmille	42

1 JOHDANTO

Valitsin opinnäytetyön aiheen syksyllä 2008 opinnäytetyön aihevälityksestä, sillä minua kiinnosti teemoina murrosiän tuomat haasteet ja vanhemmuuden tukeminen. Nuoruuteen liittyy monenlaisia tunnekuohuja ja epävarmuuden tunteita sekä nuorilla että vanhemmilla, joten vanhempainkahvilan perustaminen vanhempien kohtauspaikaksi oli mielestäni hyvä idea. Tuntui merkittävältä olla kehittämässä toimintaa vanhempien itsensä näköiseksi. Tavoitteena oli, että toiminnan kehittämisen avulla vanhempainkahvilasta tulisi jatkuva ja pysyvä toimintamuoto. Vanhempainkahvilan avulla vanhemmat saavat toisiltaan vertais-tukea, jonka avulla he voivat löytää selviytymiskeinoja vanhemmuuden haasteellisiin kiemuroihin.

Mäntsälässä on noin 19 800 asukasta (Mäntsälän kunta 2009). Perheitä siellä on yhteensä 5286 (Tilastokeskus 2008). Syksyllä 2008 käynnistyneen vanhempainkahvilan tehtävä on saattaa vanhemmat yhteen keskustelemaan murrosikäisten lastensa ajankohtaisista asioista. Vanhempainkahvila on tarkoitettu kaikille murrosikäisten nuorten vanhemmille, jotka haluavat tietoa lastensa kehitysvaiheeseen liittyvistä asioista ja ovat kiinnostuneita tapaamaan muita vanhempia. Kahvilailtoja on kerran kuukaudessa ja illan aikana keskustellaan yhdessä nuoruuteen liittyvistä asioista ja haasteista ulkopuolisen asiantuntijan alustuksen johdattelemana. Vanhempainkahvilatoiminnasta vastaavat kunnan ehkäisevä päihdetyö sekä seurakunnan diakoninen perhetyö. Tällä hetkellä vanhempainkahvilatoiminta tarvitsee sisällön kehittämistä ja tiedotusta vanhemmille, sillä osallistujamäärä on usein vähäinen.

Tutkimuksen tarkoitus on kartoittaa vanhempien odotuksia ja toiveita käynnistyneelle vanhempainkahvilalle. Tutkimusluvan sain toukokuun 2009 alussa Mäntsälän kunnalta. Tärkeää on saada vanhemmat kertomaan omin sanoin vanhemmuuden haasteista. Tavoitteena on, että tutkimuksessa tuotetun tiedon avulla vanhempainkahvilaa pystytään kehittämään siten, että se vastaisi vanhempien tarpeisiin parhaalla mahdollisella tavalla. Tutkimusaineisto kerättiin kyselyllä, joka tehtiin Mäntsälän kahdella yläkoululla. Tutkimukseen

osallistumalla vanhemmat saivat tietoa vanhempainkahvilasta, mikä saattaa nostaa kävijämäärää.

Käsittelen teoriaosuudessa vanhemmuutta, murrosikää ja perhettä, sillä ne ovat vanhempainkahvilan toiminnan ydinkäsitteitä. Avaan teoriaosuudessa myös vanhempia askarruttavia aiheita, joita he nostivat esille kyselyjen vastauksissa. Monet vanhemmat vastasivat esimerkiksi kaverisuhteiden tai epäsosiaalisen käyttäytymisen olevan ajankohtaisia huolenaiheita, joten koin tärkeäksi käsitellä niitä teoriaosuudessa. Lopuksi teen tutkimustuloksista johtopäätöksiä ja pohdin opinnäytetyön luotettavuutta ja prosessin kulkua.

2 PERHE JA VANHEMMUUS

Suomalainen yhteiskunta ja perhe-elämä ovat muuttuneet suuresti viime vuosikymmeninä. Vielä 1960-luvulla suurperhe oli tyypillisin perhemuoto. Perheeseen kuului isä, äiti, lapset ja muita sukulaisia. Kontakti myös muihin lähiyhteisön jäseniin oli tiiviimpää. 1980-lukuun mennessä maaseudun lähiyhteisöt olivat hajonneet ja perheet olivat muuttaneet työn perässä kaupunkiin. Perhetyypiksi muodostui moderni pienperhe, johon kuuluivat vanhemmat ja heidän lapsensa. Useimmissa perheissä sekä äiti että isä käyvät töissä ja lapset käyvät päiväkotia tai koulua. Sen lisäksi harrastustoiminta vie perheenjäseniltä huomattavasti aikaa. Kotona saatetaan käydä vain nukkumassa, syömässä ja vaihtamassa vaatteet. Modernin pienperheen vanhemmista lastenkasvatus saattaa tuntua aikaisempaa haasteellisemmalta, sillä tukea sukulaisilta tai naapureilta ei ole enää niin paljoa saatavilla. (Lämsä 2009, 21–23.)

Perhe on tärkein lasta suojaava tekijä. Lastenpsykiatriassa sillä tarkoitetaan tekijää, joka suojaa lasta psyykkiseltä sairastumiselta mahdollisista riskitekijöistä huolimatta. Perhe on myös turvallisuustekijä lapselle, sillä ihminen hakee pelätessään turvaa perhepiiristä. Turvallisuuden tunnetta perhe voi lisätä olemalla yksinkertaisesti pysyvä, sillä perheen rikkoutumisella on tutkimusten mukaan negatiivisia vaikutuksia lapseen. (Sihvola 2002, 99–102.) Murrosikä saattaa osoittautua todelliseksi haasteeksi niin nuorille kuin heidän vanhemmilleenkin. Vanhemmat haluavat kokea itsensä tarpeellisiksi ja tärkeiksi ja samaan aikaan murrosikäinen nuori kapinoi irtaantuakseen vanhemmistaan. Vanhemmat kokevat, etteivät enää kykene seuraamaan lapsensa ajatuksia ja tekemisiään samalla tavalla kuin aikaisemmin. (Svensson 2002, 95–96.)

2.1 Vanhemmuuteen kasvaminen

Vanhemmuus alkaa rakentua jo ennen lapsen syntymää (Cacciatore, Huovinen & Korteniemi-Poikela 2008, 96). Vanhemmuus ei kuitenkaan toteudu automaattisesti. Kukaan ei ole syntyjään vanhempi, vaan rooliin on kasvettava. Se on

haasteellinen tehtävä, joka vaatii paljon paneutumista sekä tukea lähipiiriltä. Vanhemmuuteen sitoutuminen tarkoittaa vastuunottoa lapsen kehityksen erilaisissa kriisivaiheissa, ei pelkästään vauva-aikana tai varhaislapsuudessa. Lapsen syntymä muuttaa elämää ja koettelee vanhempien jaksamista. (Kaimola 2005, 14–15.)

Vanhemmuus on sekä isälle että äidille yhtä tärkeä kokemus. Se vähentää riskikäyttäytymistä, mikä lisää hyvinvointia ja pidentää ikää. Lapsettomassa parisuhteessa vallitsee yleensä vapaus ja kiireettömyys. Parisuhdetta voi hoitaa ja harrastuksissa käydä kun siltä tuntuu. Lapsen myötä arkeen saapuu vahvat rutiinit ja jatkuva vastuu arvokkaasta ja avuttomasta ihmisalusta. (Cacciatore 2005, 37.) Vanhemmuus on aina vuorovaikutustapahtuma vanhemman ja lapsen välillä. Molempien osapuolten persoonallisuus vaikuttaa vuorovaikutussuhteen muotoutumiseen. Vanhemmat, joilla on useita lapsia, ovat saattaneet huomata, miten toisen lapsen kanssa riitaa syntyä helposti ja toisen kanssa asiat sujuvat kuin leikiten. (Kristeri 2002, 23–24.)

Vanhemmuuteen liittyvät negatiiviset tunteet, kuten riittämättömyyden ja epävarmuuden tunteet, koetaan usein tabuina. Näitä ei välttämättä uskalleta jakaa edes kumppanin kanssa, vaikka vanhempi tarvitsisi juuri tällaisissa tilanteissa paljon tukea. Masentuneena ja stressaantuneena on vaikea vastata lapsen tarpeisiin. Lapsi ei tarvitse täydellisiä vanhempia, vaan riittävän hyvät vanhemmat. Riittävyys rakentuu kyvystä tukea lapsen kehitystä luomalla tasapainoisen tunnelmapiirin perhe-elämässä. Vanhempien välisellä suhteella on suuri merkitys, sillä lapsi aistii herkästi kodin ilmapiirin. Paras tapa kasvattaa lapsi on huolehtia omasta sekä parisuhteen hyvinvoinnista. Tyytyväisyys omaan elämään välittyy lapselle ja luo hänelle turvallisuuden tunnetta. (Kaimola 2005, 14–15.)

Nykyajan parisuhteen hoitamisesta on tullut tärkeää (esim. Jallinoja 2000), sillä sen jatkuvuus on yleensä osapuolten tunteista riippuvaa. Monille parisuhteen tärkein ominaisuus on tunnekokemusten jakaminen kumppanin kanssa. (Lämssä, Malinen & Rönkä 2009, 151–152.) Useimmat äidit ja isät kokevat vanhemmuuden antoisaksi ja elämää rikastuttavaksi rooliksi. Tämä ilmenee muun muassa siten, että monet isät osallistuvat lasten kasvatukseen aikaisempaa ahke-

rammin ja vanhemmat käyvät lastensa hyvinvointiin liittyvissä tilaisuuksissa aiempaa enemmän. (Lämsä 2009, 29.)

2.2 Yhdessä oleminen perheen kesken

Nuoret tarvitsevat vanhemmiltaan tunteiden vastaanottamista ja tasapainottamista virikkeiden antamisen sijaan. Lämmin ja kiireetön yhdessäolo on paljon tärkeämpää kuin huippuelämyksien tarjoaminen. Niin sanottu laatuaika ei muodostu virikkeistä, vaan vanhemman ja nuoren aidosta kohtaamisesta. (Litsilä, Poikkeus, Rönkä & Viheräkoski 2002, 55.) Keskusteluyhteys on tärkeää muodostaa jo lapsuudessa, ennen pahimpia murrosiän tunnekuohuja. Usein parhaat keskusteluhetket syntyvät arkisissa, kiireettömissä tilanteissa, kuten televisiota katsellen tai ruokaa laittaessa. Silloin vanhemman kannattaa käyttää tilaisuus hyväksi ja kysyä esimerkiksi, mitä nuori ajattelee televisiosarjana henkilöhahmoista tai muuta sellaista. Joskus voi järjestää yhteisen elokuva- tai peli-illan, jolloin syödään jotain hyvää ja ollaan hetki yhdessä ilman kavereita tai puhelimia. Tällaisia muistorikkaita iltoja vietetään usein joulun pyhinä, mutta sellaiset olisi hyvä ottaa tavaksi toteuttaa esimerkiksi kuukausittain. (Lehtinen & Lehtinen 2007, 43–44.)

2.3 Rajojen asettaminen

Vanhemmille murrosikäisen nuoren valvominen saattaa olla hyvin vaativaa, sillä nuori voi kyseenalaistaa kaikkea maan ja taivaan välillä. Rajojen asettaminen nuorelle on hyvin tarpeellista, jottei nuoren kehitys vaarannu. Jos vanhemmat eivät kykene määrätietoiseen johtamiseen, huostaanotot ja lasten sijoittaminen esimerkiksi perhekotiin saattaa tulla kyseeseen. Rajojen asettaminen liittyy muun muassa päihteiden käytön seuraamiseen ja tarvittaessa estämiseen, kotiintuloaikojen asettamiseen ja koulunkäynnin valvomiseen. Vanhemmilla ja lapsilla ei voi olla tasavertainen kaverisuhde, sillä vanhempien täytyy kyetä ottamaan vastuu ja tekemään päätökset. Vanhemman tehtävä on myös kyetä muodostamaan yleisesti hyväksytyt arvot ja perusnäkemykset ja ohjata lastaan

näissä asioissa. (Wahlberg 2005, 85–86.) Vanhempien arvot välittyvät lapselle varhain, jopa ilman puhetta (Ahlström 2006, 84).

Vanhempi, joka asettaa lapselle tiukat rajat, voi saada osakseen negatiivista palautetta. Lapsen voi olla vaikea ymmärtää, miksi hänen mielestään täysin hyväksyttävä asia herättää vanhemmissa vastustusta. Hän voi aidosti ajatella tietävänsä jonkun asian paremmin kuin aikuinen. Rajojen määrittely ja perustelu luovat turvallisuuden tunteita. Perustelussa on olennaista, että vanhempi pitääntyy mahdollisimman selkeissä ja konkreettisissa ilmaisuissa. (Ylitalo 2001, 37–38.) Vastaan asettunut vanhempi on turvallinen, sillä häntä vastaan voi kapinoida ja nuoren oma minäkokemus vahvistuu (Niemistö 2001, 49). Rajojen asettaminen murrosikäiselle nuorelle ei aina ole helppoa. Käskyttäminen ei ole paras vaihtoehto nuorta ohjatessa, vaan keskusteleminen ja kompromissien tekeminen on tehokkaampaa. On myös hyvä puhua luottamuksen merkityksestä rajojen asettamisessa. Jos nuori pettää luottamuksen, vanhempi tiukentaa rajoja, kunnes luottamuksen palautuessa vanhempi voi antaa nuorelle enemmän vastuuta ja vapauksia. (Alaja 2007, 37–38.)

2.4 Avioero perheessä

Suomessa lähes puolet solmituista avioliitoista päättyy eroon. Eroaminen on siis yleistä, eikä se herätä useinkaan moraalista paheksuntaa. Huolenaiheina on kuitenkin lasten hyvinvointi, eron vaikutukset lapseen sekä suhteen säilyttäminen eron jälkeen muualla asuvaan vanhempaan. Vanhempien oma sopeutuminen on yhteydessä lasten sopeutumiseen eron jälkeen. Lasten hyvinvoinnin turvaaminen riippuu siitä, miten vanhemmat onnistuvat keskustelemaan ja sopimaan yhteisesti asioista ja jakamaan vastuun lapsesta. Tärkeintä ei ole poismuuttaneen vanhemman ja lapsen tapaamisten lukumäärä, vaan vallitseva ilmapiiri. (Hokkanen 2002, 119–123.)

Vanhempien eroaminen ajaa koko perheen muutoksen tilaan. Se vaikuttaa jokapäiväisiin konkreettisiin asioihin, kuten lasten kuljetuksiin, kaupassa käyntiin tai kotiaskareihin. Tunnetasolla se vaikuttaa kaikkiin perheenjäseniin, sillä jokai-

nen työstää prosessoi omalla tavallaan ahdistusta ja ikävää poissaolevaa vanhempaa kohtaan. Vanhemmuus muotoutuu uudelleen. Eron jälkeen vanhemmat saattavat kokea yksinäisyyttä, epävarmuutta ja syyllisyyttä erosta. Parisuhteen päättyessä vanhemmuudesta tulee toisella tavalla tiedostettua kuin aikaisemmin. He joutuvat ottamaan kantaa ja ymmärtävät aikaisempaa enemmän, miten suuri on vastuu lapsesta. Kokemukset vanhemmuudesta eron jälkeen riippuvat siitä, millainen ero on ollut, kuinka kauan aikaa siitä on ja millainen tilanne perheessä silloin yleisesti oli. (Kääriäinen 2008, 82–83.)

Parisuhteen päättyminen voi myös selkiyttää omaa kokemusta vanhemmuudesta. Kun toimimattomaan parisuhteeseen ei tarvitse enää yrittää panostaa, omasta vanhemmuuteen voi löytää uusia voimavaroja. Ero saattaa herättää epäluuloja ja pelkoja oman vanhemmuuden jatkumisesta ja riittämisestä. Huoli yhdessä sovittujen kasvatuseriaatteiden rikkoutumisesta voi tuoda eronneiden vanhempien välille joustamattomuutta ja ikävää kiusantekoa. Usko ja luottamus omaan jaksamiseen voi olla koetuksella. Vanhempien lähekkäin asuminen saatetaan kokea voimavarana säilyttäessä läheinen suhde lapseen eron jälkeen. Se edesauttaa merkittävästi yhteisen vanhemmuuden toteutumista. (Kääriäinen 2008, 86–87, 104.)

3 MURROSIKÄ

3.1 Nuoren kasvu ja kehitys

Nuoruutta voi tarkastella fyysisen kehityksen näkökulmasta sukukypsyyden saavuttamisena sekä kasvamisena aikuiseksi. Nuoruusiän aikana nuori kokee tärkeitä psykososiaalisia muutoksia. Hän irrottautuu vähitellen vanhemmistaan ja muodostaa kuvaa itsestään itsenäisenä ja vastuullisena henkilönä. Käsitteet nuoruuden pituudesta vaihtelee eri kulttuureissa. Individualismia ihannoivassa länsimaisessa kulttuurissa nuoruus koetaan aikana, jolloin irrottaudutaan van-

hemmista ja heidän arvoistaan erilliseksi yksilöksi. Yhteisöllisissä kulttuureissa koetaan tärkeämmäksi yksilön vaikutus yhteisön hyvinvointiin.

Yleensä nuoruusikä jaotellaan kolmeen vaiheeseen: varhaisnuoruuteen (n.11–14-v.), keskinuoruuteen (n.14–18-v.) sekä myöhäisnuoruuteen (n.19–25-v.). Varhaisnuoruudessa tapahtuu eniten biologisia muutoksia. Psykososiaalisesta näkökulmasta katsottuna kapinointi auktoriteetteja vastaan sekä ystäväystyminen saman ikäisten kanssa ovat tärkeitä vaiheita varhaisnuoruudessa. Identiteettikysymykset korostuvat keskinuoruudessa ja myöhäisnuoruudessa ne syvenevät edelleen. Myöhäisnuoruudessa pohditaan omaa asemaa yhteiskunnassa sekä muodostetaan voimakkaasti omia mielipiteitä. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 166–167.)

Suurimmat fyysiset muutokset tapahtuvat varhais- ja keskinuoruudessa. Nuori kasvaa yhtä nopeasti kuin varhaislapsuudessa ja hormonaalisten muutosten myötä vartalo alkaa kehittyä aikuiseksi. Tytöillä kuukautiset alkavat keskimäärin 13-vuotiaana, rinnat ja kohtu kehittyvät ja lantio pyöristyy. Poikien murrosikään kuuluu peniksen ja kivesten kehittyminen, siemensyöksyjen alkaminen, äänenmurros sekä ihokarvoituksen lisääntyminen. Sekä tytöillä että pojilla oman kehon muuttuminen ja seksuaalisuuden herääminen saattavat tuntua hämmentäviltä. Oman kehonkuvan muuttuminen ja sen hyväksyminen on osa kehittyvää identiteettiä. Psyykkisen kehityksen kannalta on tärkeää, että nuori voi kohdat oman seksuaalisuutensa, silloin kun on itse siihen valmis. Nuoruuteen kuuluu aiemmin opitun kriittistä punnitsemista ja arvioimista. Kriittisyys kertoo itsenäisen ajattelun kehittymisestä. Nuori on myös herkkä vaikutteille. Erilaiset ideologiat auttavat häntä hahmottamaan maailmaa. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 167–169.)

3.2 Nuoren irtaantuminen vanhemmista

Vanhemmuus ja perhesuhteet ovat vain osa nuoren sosiaalista verkostoa. Ne ovat kuitenkin kulttuurisesti ja psykologisesti merkittäviä suhteita. (Pösö 2006, 94.) Murrosiän tuomat fyysiset ja psyykkiset muutokset vaikuttavat nuorten ihmissuhteisiin. Suhde vanhempiin etäännyy ja ystävien merkitys korostuu. Nuori alkaa nähdä vanhempansa tavallisina, erehtyväisinä ihmisinä ja hänen tunnesuhteensa heihin muuttuu. Lisääntyvät konfliktitilanteet liittyvät usein kysymyksiin vapaudesta ja rajoista, kuten kotiintuloajasta tai päihteiden käytöstä. Nuori voi kokea, että vanhemmat eivät ymmärrä häntä, jolloin ystävyysuhteiden merkitys korostuu. Nuoren kapinoidessa vanhemmat saattavat olla epävarmoja, miten suhtautua ristiriitoihin. Nuoren kapinointi edistää hänen itsenäisyyden ja identiteetin kehittymistä sekä kertoo perheelle muuttuvista tarpeista. Yleensä suhde vanhempiin muuttuu ajan kuluessa myönteisemmäksi. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 181–182.) Itsenäistymishalu ilmenee murrosikäisellä nuorella myös haluamalla jonkinlaista omaa toimintaa, mihin vanhemmat eivät pysty vaikuttamaan tai hallitsemaan (Puuronen 2006, 60).

Murrosikäisiä lapsia ei saa jättää liikaa omilleen, sillä meneillään on itsenäistymiseen tähtäävät vuodet. Keskimurrosiässä kehittyä voimakkaasti aivojen tunnealue, minkä vuoksi nuoret kokevat suuria tunnekuohuja. Tyytymättömyys ja epävarmuus omaa kehoa kohtaan ovat tyypillisiä murrosiän ilmiöitä. Ylemmät aivokuoret kehittyvät vasta täysi-ikäisyyden lähestyessä. Silloin vahvistuvat empatiakyky ja moraalinen kehitys sekä vastuuntunto. Vanhempien tehtävänä on ohjata ja suojella lastaan näissä riskialtteissa kehitysvaiheissa. Vanhemmat ja nuoret viettävät kuitenkin melko vähän aikaa yhdessä päivittäin, verrattuna kavereiden ja tietokoneen kanssa vietettyyn aikaan, joten se tuo kasvatustyöhön omat haasteensa. Tilastokeskuksen väestö- ja ajankäyttötutkimuksen mukaan neljätoistavuotias poika puhuu vanhempiensa kanssa keskimäärin 6,5 minuuttia päivässä. (Cacciatore 2005, 29–31.)

3.3 Nuorten ystävyysuhteet

Nuoren kehitystehtäviin kuuluu itsenäistymisen lisäksi irrottautuminen vanhemmistaan ja liittyminen muihin läheisiin ihmissuhteisiin. Ystävyysuhteiden voidaan ajatella olevan harjoittelua tulevia ihmissuhteita varten. Ystävykset kaipaavat toisiltaan luottamusta ja läheisyyttä. He harjoittelevat tunnistamaan ystäviensä tarpeita, mikä lisää empatian kehittymistä. Tyttöjen ja poikien ystävyysuhteet muodostuvat usein erilaisiksi. Tytöt viihtyvät kahden tai kolmen hengen ryhmissä. Tyttöjen ystävyysuhteille on tyypillistä emotionaalinen läheisyys ja tiiviimmät suhteet. Heidän riitansa liittyvät usein ihmissuhteisiin. Pojat taas liikkuvat isoissa ryhmissä. He kokoontuvat pelaamaan ja kilpailemaan ja riitelevät usein suorituksiin liittyvistä asioista. Ystävyysuhteet saattavat vaikuttaa molemmilla sukupuolilla käyttäytymiseen tai pukeutumiseen, mutta vanhempien vaikutus on suurempi suuremmissa linjoissa, kuten koulutukseen liittyvissä valinnoissa. (Kronqvist ja Pulkkinen 2007, 184–186.)

3.4 Nuoret ja media

Median vaikutus nuorten kehitykseen ajatellaan usein olevan negatiivista, sillä esimerkiksi televisioon liittyvät tutkimukset käsittelevät usein television ja väkivallan yhteyttä. Vaikutusten tutkiminen on kuitenkin monimutkaista, sillä nuoren elämässä vaikuttavat myös monenlaiset muut tekijät. Tärkeää on, miten aikuiset suhtautuvat mediaan ja kasvattavatko he lapsistaan mediakriittisiä yksilöitä. Televisiolla on nuorten kehitykseen myönteisiä vaikutuksia esimerkiksi kielen kehitykseen. Nuoret, jotka lukevat paljon sanomalehtiä tai sarjakuvia, ovat keskimääräistä etevämpiä lukijoita. Lapset ja nuoret elävät jatkuvassa mediatulvassa, joten on tärkeää, että he oppivat ymmärtämään viestinnän merkityksen ja vaikutuksen ympäröivään yhteiskuntaan. Peruskoulujen opetussuunnitelmiin on lisätty 2005 vuonna mediakasvatusta, jotta lasten ja nuorten mediatietoisuus ja -kriittisyys vahvistuisi. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 186–190.)

3.5 Yläkouluun siirtyminen

Seiskaluokkalainen nuori kokee suuria muutoksia elämässään. Oma kehitysvaihe saattaa aiheuttaa mullistuksia ja siirtyminen alakoulusta yläkouluun on jännittävä vaihe. Taakse saattaa jäädä tuttu ja turvallinen luokanopettaja, joka on pitänyt tiiviisti yhteyttä kotiin. Yläluokilla nuorten ihmissuhdeverkostot laajenevat ja he etsivät omaa paikkaa ja rooliaan luokassaan. Nuoren on tärkeää ymmärtää, että peruskoulun päättötodistus on merkittävässä asemassa jatkoopintoihin hakiessa, joten koulunkäyntiin täytyy panostaa. Kodin ja koulun välinen yhteyden pito vähenee, vaikka yhteistyö olisi tärkeää nuoren kehitysvaiheessa. Luokanvalvoja on väylä kodin ja koulun välillä. Yläkoulussa on oppimisen ohella merkittävää kiinnittää huomiota myös sosiaalisten taitojen ohjaamiseen. (Lehtinen & Lehtinen 2007, 9-14.)

4 NUORTEN EPÄSOSIAALINEN KÄYTTÄYTYMINEN

4.1 Päihteiden käyttö

Nuorten humalahakuinen juominen on vähentynyt 2000-luvulla johtuen mahdollisesti asennekasvatuksesta. Myös viikoittain humaltuvien nuorten osuus on pienentynyt huomattavasti, mutta runsaasti alkoholia käyttävillä on monenlaisia ongelmia, kuten heikko koulumenestys ja rikkonainen perhetausta. (Ahlström, Huhtanen, Leppänen, Metso & Pietilä 2009, 38.) Kyselytutkimuksen mukaan kaksi kolmasosaa 14-vuotiaista tytöistä ja pojista on kokeillut alkoholia ainakin kerran (Simonen & Tigerstedt 2007, 161). Vanhempien kanssa keskustelu alkoholin käytöstä, säännöistä ja seurauksista on todettu vähentävän nuorten päihteiden käyttöä (Pirskanen 2007, 24).

ESPAD-tutkimuksen mukaan korkeasti koulutettujen vanhempien ja ydinperheiden lapset tupakoivat vähemmän kuin muut nuoret. Nuorten tupakointi on vähentynyt 2000-luvulla verrattuna 1990-lukuun. Vuonna 1995 alkoi toinen huu-

meaalto, jolloin kannabis levisi ensin pääkaupunkiseudulle ja sitten kaikkialle Suomeen. Kannabiskokeilujen määrä on yhä hieman korkeampi pääkaupunkiseudulla kuin muualla Suomessa. Viimeisen neljän vuoden aikana nuorten asenne kannabista kohtaan on tiukentunut, mutta suhtautuminen amfetamiini- ja ekstaasikokeiluja kohtaan on muuttunut myönteisemmäksi. (Ahlström ym. 2009, 38–39.)

4.2 Nuorisoriikollisuus

Kapinoivien nuorten vanhemmat kokevat syyllisyyttä lastensa käytöksestä. Yksi vaikeimmista tilanteista on se, jos nuori vahingoittaa ympärillä olevaa yhteiskuntaa toiminnallaan. Nuoren kärsiessä vankeusrangaistuksen, vanhemmat kokevat häpeää ja pettymystä, mutta myös kärsimystä lapsensa ahdingon vuoksi. (Wright 2001, 53.)

Nuorisoriikollisuustutkimuksen mukaan varastelu, näpistely ja toisen omaisuuden tahallinen rikkominen on vähentynyt verrattuna 1990-luvun puoliväliin. Valvonta on tehostunut kaupoissa ja vartijoiden määrä on kaksinkertaistunut. Myymälävarkauksista ilmoitetaan poliisille yhä useammin, mikä on voinut toimia näpistelijoille pelotteena. Kiinnijäämisriski on kasvanut viimeisen kymmenen vuoden aikana, sillä ihmiset ilmoittavat poliisille nuorten häiriökäyttäytymisestä aiempaa tehokkaammin. Kauppojen sijoittuminen isoihin yksiköihin koulumatkan varrella olevien pikkukauppojen sijaan on saattanut vähentää nuorisoriikollisuutta. Ajanvietto tietokoneella on myös ehkä pitänyt nuoria poissa varastamisesta ja vahingonteosta. Asennemuutoksen avulla rikollisuutta ei pidetä enää normaalina kehitysvaiheena verrattuna 1990-luvun puoliväliin. Nuorten väkivalta lisääntyi vuosituhannen taitteessa. Nuorten tappeluista lähes kaksi kolmasosaa tapahtui alkoholin vaikutuksen alaisena. Myymälävarkauksissa alkoholilla oli osuutta vain joka kymmenessä tapauksessa. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 342–343.)

Jaana Haapasalon (2006) mukaan tutkittaessa varhaisia käytöshäiriötä ja myöhempää rikollista käytöstä, on olennaista kiinnittää huomiota kotoa saatuun

kasvatukseen ja vanhemmuuteen. Sukupolvien yli jatkuva epäsosiaalinen käytös on haasteellista katkaista. Kova kurittaminen, kaltoinkohtelu ja jatkuva hylkääminen aiheuttavat turvattoman kiintymyssuhteen. Ne lisäävät lapsen aggressiivisuutta ja aiheuttavat empatiakyvyn puutetta ja kykenemättömyyttä solmia läheisiä ihmissuhteita. Puutteellinen valvonta lisää lasten ja nuorten käytösongelmia sekä rikollisuutta. Äidin vähäisen reagoinnin merkitys lapsen tunnetiloihin ja tarpeisiin on noussut esille jo 3-vuotiaan käytösongelmia tutkiessa. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 136–137, 140.) Tutkimusten mukaan koulu-kiusaamisella ja myöhemmällä rikollisuudella on vahva yhteys (Veivo-Lempinen 2009, 201). Päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivillä vanhemmilla on erityinen riski aiheuttaa lapselleen vuorovaikutushäiriöitä, sillä heillä ei ole välttämättä voimavaroja kiinnittää lapseen tarpeeksi huomiota. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 140.)

4.3 Nuoret ja väkivalta

Nuorten väkivaltaisessa käytöksessä on usein taustalla monenlaisia tekijöitä, kuten biologiset, geneettiset ja psykologiset tekijät. Oppimisvaikeudet ja ADHD eli tarkkaavaisuus- ja yliaktiivisuushäiriö ovat usein osallisia käytösongelmiin. Heikko menestys koulussa vaikuttaa negatiivisesti nuoren itsetuntoon ja seuraus saattaa olla asettuminen samassa asemassa olevien kanssa vastarintaan aikuisia ja paremmin menestyviä ikätovereita kohtaan. Sukupuoli on myös riskitekijä, sillä pojat ja miehet osoittavat aggressiivista käyttäytymistä tyttöjä ja naisia enemmän kulttuurista riippumatta. Tämä voidaan selittää korkeammalla testosteroni-tasolla tai sillä, että pojat usein toimivat mieluummin kuin puhuvat tunteistaan. Sinkkosen (2008, 126–127) mukaan pojat ovat myös psyykkisesti hauraampia kuin tytöt ja he kärsivät herkemmin esimerkiksi isän puuttumisesta perheessä. Yhdysvalloissa 75 % murhan tehneistä miehistä on kasvanut ilman isää. Monet käytösongelmat juontavat juurensa varhaislapsuudesta, joten on tärkeää tarjota lapselle tasapainoinen, johdonmukainen ja rakastava koti.

5 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Haastattelu vanhempainkahvilan perustamisesta

Kävin haastattelemassa Mäntsälän ehkäisevä päihdetyöntekijä Mea Hannila-Niemelää vanhempainkahvilan perustamisesta ja toiminnan tarkoituksesta ke- säkuussa 2009. Lähetin 10 kysymystä etukäteen ja kysyin lupaa nauhoittami- seen. Nauhoitin keskustelumme omalla MP3-soittimella ja pöytämikrofonilla. Mea Hannila-Niemelä antoi luvan keskustelun äänittämiseen. Keskustelumme kesti 64 minuuttia ja purin sen noin kuukausi haastattelun jälkeen. Tekstiä tuli lähes kolme sivua (Arial-fontilla rivivälillä 1,5). Haastattelun avulla sain tärkeitä taustatietoja vanhempainkahvilasta opinnäytetyötäni varten.

Syksyllä 2008 käynnistynyt vanhempainkahvila on Mäntsälän kunnan hanke, jota toteuttaa ehkäisevä päihdetyö ja Mäntsälän seurakunnan diakoninen per- hetyö. Vanhempainkahvilassa työskentelee perusturvapalvelujen päihdetyön yksikön alainen ehkäisevä päihdetyöntekijä ja diakoni. Mea Hannila-Niemelän ajatus vanhempainkahvilasta sai alkunsa vanhempien tapaamisesta nuorten päihdekokeilujen vuoksi. Kun päihdeasiat olivat saatu selvitettyä, keskustelu siirtyi usein yleisesti nuoruuteen ja murrosikään. Kaikkia vanhempia tuntui kiin- nostavan samat perusasiat, kuten kotiintuloajat tai rajojen asettaminen. Hannila- Niemelä ajatteli, että vanhempien kanssa käydyt kasvatuskeskustelut keskittyi- vät usein samoihin teemoihin, joten syntyi ajatus vertaistuen mahdollistamises- ta.

Hannila-Niemelä sai vanhempainkahvilan perustamiseen vapaat kädet kunnal- ta. Luontevaksi työpariksi löytyi perhetyötä tekevä diakoni. Vanhempainkahvila aloitti toimintansa syksyllä 2008. Hannila-Niemelän kokemuksen mukaan mur- rosikäinen nuori tarvitsee yhä suuresti vanhempiaan. Vanhemmat ovat nuorten tärkeimpiä tukia ja heillä pitäisi olla tarpeeksi tietoa, mitä nuori tarvitsee. Myös ennalta ehkäisevää päihdetyötä voi toteuttaa lisäämällä vanhempien tietoa mur- rosiästä.

5.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa vanhempien odotuksia ja toiveita Mäntsälässä syksyllä 2008 käynnistyneelle vanhempainkahvilalle. Päättökysymys muotoutui seuraavasti:

Miten vanhempainkahvilaa voitaisiin kehittää vastaamaan vanhempien toiveita ja tarpeita?

Muut tutkimuskysymykset muotoutuivat seuraavanlaisesti:

- Millaiset asiat ovat askarruttaneet vanhempia murrosikään liittyvissä asioissa?
- Mistä nuorten elämään liittyvästä ajankohtaisesta teemasta vanhemmat haluaisivat saada lisää tietoa?
- Millaiset asiat ovat vanhempien mielestä akuutteja mäntsäläläisten nuorten keskuudessa?
- Minkälaista toimintaa vanhemmat haluaisivat vanhempainkahvilaan?

Käytin kyselylomakkeessa tutkimuskysymyksiä, sillä niiden avulla sain olennaisinta tietoa vanhempien tarpeista ja toiveista vanhempainkahvilalle.

5.3 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineistonkeruu

Tutkimuksen kohderyhmänä oli kahden mäntsäläläisen yläkoulun oppilaiden vanhempia. Kyselyn vastaanottaneita vanhempia oli loppujen lopuksi yhteensä noin 640. Laadin kyselyn maaliskuussa 2009 ja sain palautetta siitä opinnäytetyöryhmältäni sekä ohjaavilta opettajilta. Lisäsin kyselylomakkeen alkuun lyhyen toiminnankuvauksen vanhempainkahvilasta, mikä oli oiva keino mainostaa toi-

mintaa. Vanhempainkahvilassa käy vain muutamia vanhempia säännöllisesti, joten kartoitin toiveita ja odotuksia kävijämäärän nostamiseksi. Sain tutkimusluvan koulutoimenjohtaja Soili Muinoselta toukokuun alussa 2009, jonka jälkeen kysely voitiin toteuttaa. Kyselylomake on liitteenä.

Keräsin toukokuun 2009 aikana Helmin kautta tutkimusaineistoa Riihenmäen koulun 360 oppilaan vanhemmalta sähköisellä kyselylomakkeella Helmi Reissuvihon kautta, jotta kysely tavoittaisi vanhemmat nopeasti ja mutkattomasti. Helmi Reissuvihko on Internetissä sijaitseva järjestelmä kodin ja koulun väliseen yhteydenpitoon. Se on erityisesti opettajan keino tiedottaa esimerkiksi poissaoloista, lukujärjestyksestä ja kokeista. Opettajilla, oppilailla ja huoltajilla on järjestelmään henkilökohtaiset käyttäjätunnukset, joiden avulla he pääsevät katsomaan omia tietojaan. Helmin kautta tieto kulkee suoraan vastaanottajalle, eikä tiedonkulku kotiin jää oppilaan varaan. (Helmi 2009.) Mea Hannila-Niemelällä oli kontaktit rehtoreihin, joiden luvalla ja avulla kyselyt päättyivät. Helmin kautta lähetetyt kyselyt palautettiin minulle suoraan sähköpostitse. Vanhemmat kopioivat kysymykset kirjoitusohjelmaan, joten vastausten pituus oli vastaajan päätettävissä. Tarkoitus oli toteuttaa kysely sähköisesti myös toisella Mäntsälän kahdesta yläkoulusta, Ehnroosin koululla, mutta siellä kyselylomakkeeni olisi pitänyt kääntää tietokoneella toiselle ohjelmalle, joten se olisi ollut liian työlästä.

Sain Helmin kautta vain kahdeksan vastausta, joten aineisto jäi liian suppeaksi. Päätin jatkaa aineiston keräämistä kesäkuussa tulevien 7.-luokkalaisten vanhemmilta terveystarkastuksen yhteydessä sekä Riihenmäen että Ehnroosin koululla paperiversiona. Mäntsälässä terveydenhoitajat tapasivat yläkouluun siirtyvät oppilaat ja heidän vanhempansa. Terveystarkastuksen yhteydessä vanhempi meni hetkeksi odottamaan oven ulkopuolelle ja palasi pian keskustelemaan terveydenhoitajan ja lapsensa kanssa. Ulkopuolella odotellessa vanhemmilla oli hetki aikaa täyttää paperiversion kyselystäni. Paperiversiona sain vastauksia 32, joten aineistoni koostui 40 kyselylomakkeesta. Vastausprosentti oli 6,3, joten vastausten kato oli suuri.

Kyselylomakkeessa oli viisi avointa kysymystä. Jätin vastaukset avoimiksi, jotta vanhemmat vastaisivat kyselyyn omin sanoin tuoden esiin henkilökohtaisia näkemyksiään, toiveita ja odotuksia. Kyselylomakkeen ensimmäinen kysymys liittyi toiminnan tiedottamiseen. Kysymyksessä kartoitettiin, ovatko vanhemmat kuulleet vanhempainkahvilatoiminnasta aikaisemmin. Muut neljä kysymystä liittyi kokemukseen omasta vanhemmuudesta murrosikäisen kasvattajana, ajankohtaisiin teemoihin, paikallisesti akuutteihin asioihin nuorten parissa ja toiveisiin vanhempainkahvilalle. Toivoin, että vanhempien vastaukset olisivat luovia ja monipuolisia, jotta saisin mahdollisimman monipuolisen ja kattavan näkemyksen vanhempien mielipiteistä. Tätä kautta voitaisiin kehittää vanhempainkahvilatoimintaa.

Kyselylomakkeen täyttäminen oli vapaaehtoista, joten arvelinkin, etteivät läheskään kaikki vastaisi. Aineisto pysyi myös sen verran suppeana, että kykenin sen analysoimaan laadullisella menetelmällä. Kyselylomakkeeni sisälsi viisi avointa kysymystä. Alun perin olin valmistanut 10 kysymystä sisältävän lomakkeen, mutta sitten koin järkeväksi jättää osan kysymyksistä pois analysoinnin helpottamiseksi. Pyörittelin mielessäni erilaisia kysymyksiä ja pohdin, mitkä ovat todella oleellisia tutkimuskysymyksiäni kannalta.

5.4 Tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullisella aineistolla tarkoitetaan pelkistetysti sanottuna aineistoa, joka on muodoltaan tekstiä. Kvalitatiivisilla menetelmillä saavutetaan ilmiöiden prosessiluonne, jonka vuoksi kenties sosiaalista todellisuutta ei voi pitää ajattomina ja paikattomina, vaan historiallisesti muuttuvana ja paikallisena. (Eskola & Suoranta 1998, 15–16.) Vanhempien odotukset ja toiveet vanhempainkahvilalle saattavat olla sidoksissa tähän aikakauteen ja Mäntsälän kunnan elinympäristöön. Aineisto voisi olla toisenlainen esimerkiksi kymmenen vuoden kuluttua. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä keskittyä pieneen määrään tapauksia analysoiden ne mahdollisimman tarkasti (Eskola & Suoranta 1998, 18). Lähetin kyselyn usealle sadalle vanhemmalle, joten tämä on ristiriidassa menetelmän yleisen kuvauksen kans-

sa. Opinnäytetyössä käytettiin lisäksi triangulatiivista tutkimusotetta, sillä tutkimustulokset esitettiin myös määrällisessä muodossa. Kartoituksessa tärkeintä oli kuitenkin vastausten laatu eikä niiden määrä. Koin saavani enemmän hyödyllistä aineistoa käymällä vastaukset läpi pintapuolisesti ja poimimalla varteentettavat kehittämissuhteet ja toiveet määrälliselle tutkimukselle tyypillisen monivalintakyselyn sijaan.

Laadullisessa tutkimuksessa lähdetään liikkeelle ilman ennako-olettamuksia tai määritelmiä (Eskola & Suoranta 1998, 19). Tarkoitukseni oli kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän mukaisesti olla avoimin mielin vastauksia kootessa ja analysoidessa. Jotkut vanhempien vastaukset olivat kuin pieniä tarinoita, jotka toivat esille vanhempien kamppailut omassa kasvatustyössään. Narratiivisuus onkin yksi tapa lähestyä kvalitatiivista tutkimusta. Tarinamuoto on yksi luonnollisimmista tavoista luoda todellisuutta ja jäsentää kokemuksia. (Eskola & Suoranta 1998, 19, 22–23.) Aineiston analyysin kannalta oli osittain haasteellista pelkistää tarinat omiin luokkiinsa, jotta voitaisiin nähdä tuen tarpeet vanhemmuudelle ja soveltaa niitä vanhempainkahvilatoimintaan.

5.5 Vanhempainkahvila keväällä 2009

Olin mukana tammikuun, helmikuun ja maaliskuun 2009 vanhempainkahviloissa, jotta ymmärtäisin toimintaa paremmin ja pystyisin hahmottamaan mielessäni kyselylomakkeista kerätyn aineiston toimivuutta käytännössä. Ajattelin hyötyväni toimintaan osallistumisesta opinnäytetyön kokonaisuuden kannalta. Kirjasin ylös muun muassa illan kulun ja tunnelman, kävijämäärän ja toiminnan sijainnin. Havainnointi on yksi laadullisen tutkimuksen yleinen tiedonkeruumenetelmä. Se on hyvä tiedonhankkimismenetelmä, jos tutkittavasta ilmiöstä tiedetään vain vähän tai ei lainkaan. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 83.)

Tammikuun 2009 vanhempainkahvilan aihe oli ”Nuoren mielenterveyden tukeminen – mikä on normaalia, milloin on syytä huoleen?”. Aiheesta luennoi psykiatrinen sairaanhoitaja nuorisopsykiatriselta poliklinikalta. Aiheesta syntyi hyvää keskustelua vanhempien keskuudessa. Paikalla oli viisi äitiä, kaksi työntekijää,

toimittaja ja minä. Helmikuussa aiheena oli ”Nuoret ja vapaa-aika – miten nuoret viettävät vapaa-aikaansa Mäntsälässä?” ja sijaintina oli seurakunnan Wanha, joka on nuorten suosittu kokoontumispaikka. Paikalla oli kaksi äitiä, työntekijä ja minä. Maaliskuussa vanhempainkahvilassa Internetin asiantuntija Tommi Tossavainen piti vanhemmille käytännön opetusta aiheesta ”Internet lasten ja nuorten elämässä”. Mukana oli yhteensä 10 äitiä ja isää. Kaikki olivat tietokoneella itse katsastamassa nuorten suosimia sivustoja. Huhtikuun ja toukokuun vanhempainkahviloihin en valitettavasti päässyt mukaan. Huhtikuussa aiheena oli ”Nuoren itsenäistymisen ja täysi-ikäisyyden haasteet” ja toukokuussa ilta kulki nimellä ”Asennetta – päihdekasvatusbussi vanhemmille”.

5.6 Tutkimusaineiston analysointi

Käytin opinnäytetyön aineiston analysoinnissa menetelmänä teemoittelua. Teemoittelussa aineistosta nostetaan tutkimuskysymyksiä tukevia teemoja. Sitä voidaan vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä tutkimusaineistossa. Litteroinnin jälkeen aineistosta pyritään ensin löytämään tutkimuksen kannalta olennaiset aiheet. Onnistuakseen teemoittelu vaatii teorian ja kerätyn aineiston vuorovaikutuksen ja nivoutumisen toisiinsa. Teemoittelussa tekstistä nostetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto. (Eskola & Suoranta 1998, 175–176, 179.) Analyysissa tuotettu aineisto voidaan kvantifioida, eli sanallisesta aineistosta tehdään määrällisiä tuloksia. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 109.) Kvantifioimalla voidaan esimerkiksi laskea tarkkoina lukuina aineistosta esille tulevia seikkoja ja taulukoida vastaukset (Eskola & Suoranta 1998, 165–166).

Heinäkuun 2009 aikana aloitin aineiston purkamisen litteroimalla ne kirjoitusohjelmaan. Sähköpostitse saadut vastaukset kopioin suoraan muiden vastausten joukkoon. Numeroin kyselylomakkeet käsin, jotta voisin vertailla saman vastaajan vastauksia. Otin esille vanhemmille lähetetyn kyselylomakkeen ja liitin vastaukset jokaisen kysymyksen alle. Alun perin olin ajatellut teemoittelevani vastaukset täysin kyselylomakkeen kysymysten mukaisesti. Huomasin kuitenkin nopeasti, että vanhemmat olivat saattaneet vastata samoja asioita eri kysymyk-

sen kohdalle. Tämän vuoksi päätin yhdistellä vastaukset aihealueittain ylä- ja alateemoihin.

Kirjoitettuani kyselylomakkeiden vastaukset sanasta sanaan, avasin uuden sivun. Etsin aineistosta tiettyjä asioita ilmaisevat sanat ja pelkistin ne ryhmiin. Annoin ryhmille sisältöä kuvaavat nimet, jotka muodostuivat yläteemoiksi. Kokosin yläteemojen alle alateemat. Tässä vaiheessa karsin tutkimuksen kannalta epäolennaisen pois. Kvantifioin aineiston, jotta voin tehdä tilastollisen taulukon. Laskin vanhempien vastauksista, kuinka monta kertaa esimerkiksi yläteema ”päihheet” tai vapaa-ajan viettoon liittyvät asiat esiintyivät vastauksissa. Sen jälkeen tein kaavion tutkimustuloksista. Tällä menetelmällä voidaan nähdä konkreettisesti, millaisia aiheita on tarve käsitellä vanhempainkahvilassa. Oheisessa taulukossa on esitelty esimerkkejä alkuperäisistä ilmauksista, niistä poimituista alateemoista ja muodostuneista yläteemoista.

TAULUKKO 1. Kyselylomakkeiden sisällön teemoittelu

Esimerkkejä alkuperäisistä ilmauksista	Alateema	Yläteema
Kaljan ja viinan käyttö koetaan jotenkin hienona. Sillä leveillään. Hienoa kulkea ”mäyräkoiran” tai kaljapussin kanssa. Asenteiden muokaus vie kauan, mutta sitä pitää tehdä.	<ul style="list-style-type: none"> -Alkoholi -Huumeet -Tupakka 	Päihteet
Murrosiän tuomat tunnekuohut ja seurustelun aloittaminen toisen sukupuolen kanssa -seksiasiat; milloin? Miten neuvoa lasta?	<ul style="list-style-type: none"> -Tunnekuohut ja kiukunpuuskat -Avoimen keskusteluyhteyden säilyttäminen -Kontakti avioeron jälkeen -Seurustelu ja seksi -Kapinoivan nuoren kohtaaminen -Poikien ajatusmaailma -Nuoren vastuuttaminen -Itsetunnon tukeminen -Rohkeus itsenäiseen ajatteluun -Rajojen asettaminen -Vapaus ja vastuu suhteessa kontrolliin -Riitojen selvittely -Viikkorahat -Kännykän käyttö -Koulusäästöjen vaikutus -Laman mielialan tarttuminen -Puutteellinen terveydenhuolto nuorille 	Murrosiän tuomat muutokset
Kokoontumispaikkoja nuorille. Mielekästä tekemistä. Nyt kokoonnutaan urheilukentälle ja keskustan kaduille.	<ul style="list-style-type: none"> -Kokoontumistilojen tarve -Yökyläily -Itsenäinen liikkuminen naapurikaupungeissa -Lisää aktiviteetteja -Keskustassa pyöriminen -Kotiintuloaikojen asettaminen -Tietokoneen vaikutukset -Pelit -Pedofilia netissä -Nettikäyttäytyminen yöllä -Internetin palstat ja ryhmät 	Vapaa-aika

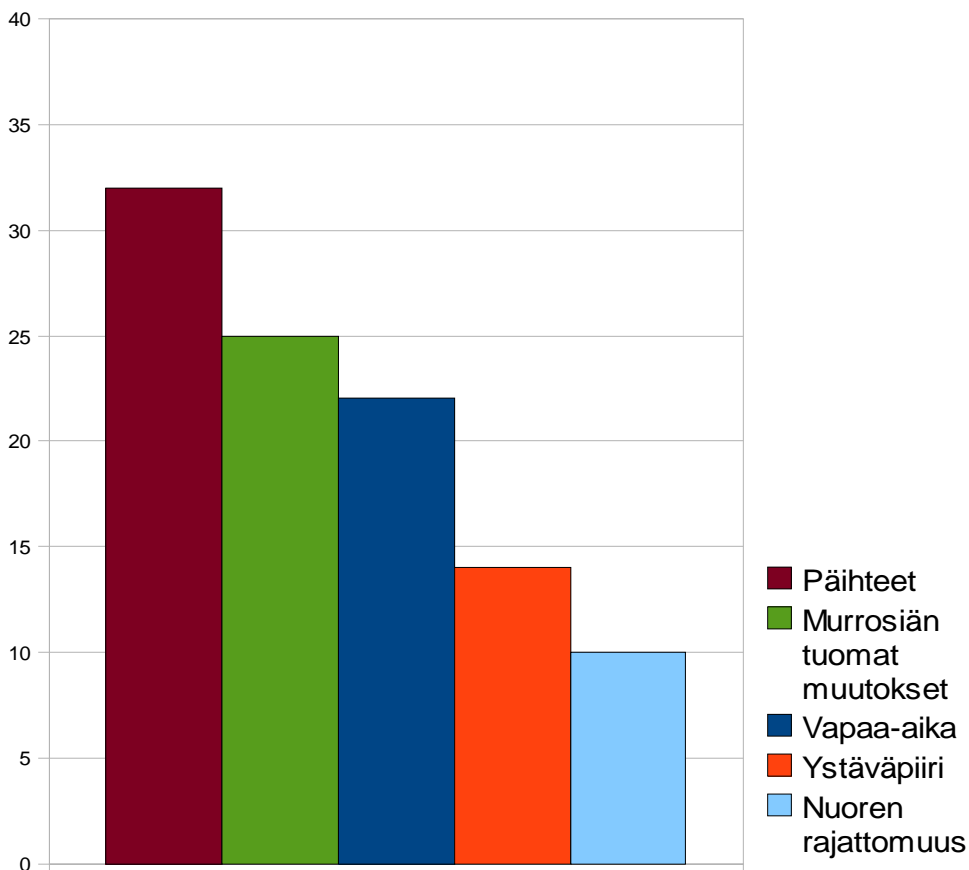
Kaveripiirin laajentuminen, toive siitä, ettei (lapsi) nuori lähde mukaan "typeryyksiin".	<ul style="list-style-type: none"> -Kavereiden vaikutus -Kavereiden puute -Kaveripiirin laajentuminen 	Ystäväpiiri
Valvonta on aivan liian leväperäistä ja useimmista paikallisista kaupoista vanhemmat "tyypit" rahtaavat urakalla mäyräkoiria ja tupakkaa pienokaisille. Todella harvoin myyjät kyselevät ostajilta papereita. Monitoimitalon edessä on "kovien tyyppien" tupakointialue ja sotku on sen mukainen. Missä on valvonta?	<ul style="list-style-type: none"> -Ilkivalta -Arvostuksen ja kunnioituksen puute -Välinpitämättömyys -Väkivalta -Rikokset -Syrjäytyminen -Perheiden sisäinen pahoinvointi -Vanhemmuuden puute -Toimettomuus -Väkivalta -Yhteisen omaisuuden rikominen -Puutteellinen valvonta 	Nuoren rajattomuus
Infotilaisuuksia tulevista ja olevista hyvistä ja huonoista asioista nuorten keskuudessa, koska me vanhemmat ei aina tiedetä, mitä missäkin tapahtuu ja onko esim. koulussa juuri menossa jokin buumi nuorilla "esim. kiusaaminen"	<ul style="list-style-type: none"> -Asiantuntijoiden luennot -Informaatiota uusista "villityksistä" -Konkreettisia esimerkkejä nuorten elämästä -Mielenterveysongelmat -Harrastustoimintojen esittely -Tietoa eri uskontojen vaikutuksista nuoreen -Nuorten työelämään liittyviä teemapäiviä ja koulutuksia -Teematuokioita tai teemapäiviä esim. kauneus- ja terveys yms. -Lisää nettiguru-luentoja -Suuremman kaupungin edustajat kertovat heidän nuortensa viikonlopuista -Viikonlopun vieton kuvaaminen keskustassa ja vanhemmille näyttäminen -Äidit/isät kertovat miten saaneet lapsensa ruotuun -Keskusteluja -Ajankohtaisia asioita Mäntsälän nuorista -Neuvoja nuoren ohjaamiseen -Vertaistuki -Nuorten pariin meneminen -Yhteistyö (nuoret) 	Toiveita ja ehdotuksia

6 TUTKIMUSTULOKSET

Kyselylomakkeessa kysyttiin vanhempainkahvilan tiedottamisen ja mainostamisen onnistumista. Jokainen vastaaja (40/40 vanhempaa) oli vastannut tähän kysymykseen. Vastauksista kävi ilmi, että paikallislehti on ollut kaikista tehokkain väylä vanhempainkahvilan tiedottamisessa. 13 vanhempaa oli saanut tiedon vanhempainkahvilasta lastensa koulun kautta joko Helmi Reissuvihon tai aulan tiedotteesta. Seitsemän vanhempaa oli kuullut toiminnasta kahden eri foorumin kautta, kuten esimerkiksi paikallislehdestä sekä tuttavilta. 11 vanhempaa ei ollut kuullut vanhempainkahvilasta.

Oheisessa kaaviossa on esitelty vanhempien vastauksista nousseet yläteemat. Kaavion numerot kuvaavat yläteemojen mainintojen lukumäärää aineistossa.

KAAVIO Yläteemat määrällisinä

6.1 Nuoret ja päihteet

Päihteisiin liittyvät mietteet nousivat aineistosta 32 kertaa. 17 vanhempaa koki, että päihteet ovat paikallisesti akuutteja asioita nuorten keskuudessa. Kymmenen vanhempaa mainitsi päihteet omassa kasvatustyössään askarruttavaksi aiheeksi. Kaksi vanhempaa halusi päihteistä lisää tietoa. Yksi vanhemmista oli kiinnostunut saamaan tietoa erityisesti Mäntsälän huumetilanteesta. Eräs vanhempi oli huolissaan moottoriajoneuvolla ajamisen alkoholin vaikutuksen alaisena. Yhdessä vastauksessa nostettiin esille huumausaineiden tarjonta kouluympäristössä.

6.2 Murrosiän tuomat muutokset ja vanhemmuus

Aineiston analyysin perusteella vanhempia mietityttivät erilaiset murrosiän tuomat muutokset ja nuoren kohtaaminen. Toiset mainitsivat aiheen vanhempana askarruttavana kysymyksenä ja toiset taas kokivat aiheen olevan ajankohtainen teema nuorten elämään liittyvissä asioissa. Neljässä vastauksessa pohdittiin avoimen keskusteluyhteyden säilyttämistä murrosikään tulleen lapsen kanssa. Tulistuneen ja kapinoivan nuoren kohtaaminen mietitytti kolmea vanhempaa. Kaksi vanhempaa mainitsi erityisesti tunnekuohut ja kiukunpuuskat murrosiässä askarruttavaksi aiheiksi. Eräs eronnut vanhempi pohti vastauksessaan, pystyykö hän antamaan lapselleen tarpeeksi tukea, sillä puhelinkeskustelut eivät ole riittäviä.

Nuoren kasvuun ja kehitykseen liittyvät aiheet nousivat aineistosta yhdeksän vastauksen kohdalla. Vanhemmat pohtivat erityisesti, miten tukea kehittyvän nuoren itsetuntoa. Erästä vanhempaa mietitytti, miten ohjata lasta terveiden elämäntapojen pariin. Yksi vanhempi halusi lisää tietoa poikien ajatusmaailmasta. Kahta vanhempaa mietitytti, miten voisi rohkaista lastaan itsenäiseen ajatteluun. Lapsen yläkouluun siirtymisen tukeminen ja opiskeluun motivointi herätti ajatuksia kuudessa vanhemmassa.

Kiinnostuksen herääminen vastakkaista sukupuolta kohtaan mietitytti vanhempia seitsemässä vastauksessa. Vanhemmilta nousi seuraavanlaisia kysymyksiä: Milloin on hyvä aika puhua seksistä? Miten neuvoa lasta? Miten suhtautua seksikokeiluihin?

Rajojen asettaminen mietitytti kuutta vanhempaa. Eräs vanhempi mietti, miten paljon antaa nuorelle vapautta ja toisaalta miten paljon voi vastuuttaa nuorta ja kontrolloida. Yhtä vanhemmista kiinnosti, miten muissa perheissä selvitetään riidat, paljonko lapset saavat viikkorahaa, mihin kellon aikaa muissa perheissä nuorten täytyy mennä nukkumaan tai miten suhtautua vapaa-ajan viettoon keskustassa, tupakointiin ja alkoholin käyttöön. Vanhempi halusi tietoa, mitä samanikäiset lapset yleensäkin tekevät.

Kahta vanhempaa mietityttivät laman vaikutukset nuorten mielialaan. Koulusäästöjen seuraukset ja lääkäripula koettiin Mäntsälässä akuutteina asioina. Yksi vanhempi koki nuorten terveydenhuoltopalvelut puutteelliseksi.

6.3 Nuorten vapaa-ajan vietto

Nuorten vapaa-ajan viettoon liittyviä asioita nousi aineistosta 22 kertaa. Eräs vanhemmista mietti, miten suhtautua lapsensa itsenäiseen kulkemiseen viikonloppuisin naapurikaupungeissa esimerkiksi konserttien takia. Jopa seitsemän vanhempaa toi esille mielipiteensä, että Mäntsälässä tarvitaan lisää kokoontumistiloja nuorille, kuten esimerkiksi nuorten kahvila. Perjantaisin toimiva yökahvila koettiin hyväksi toiminnaksi. Vanhemmat olivat kiinnostuneita tietämään, millaisia kotiintuloaikoja muissa perheissä on asetettu. Neljää vanhempaa huolesti nuorten toimeton oleskelu keskustassa. Vapaa-ajan viettäminen tietokoneen ääressä herätti ajatuksia kuudessa vastauksessa. Huolta herätti muun muassa tietokoneen vaikutukset, pelit, pedofiilit Internetissä, Internetin käyttö yöllä, Internetin palstat ja ryhmät sekä IRC-gallerian käyttö.

6.4 Ystäväpiiri

Kavereihin ja ystäväpiiriin laajenemiseen liittyvät huolen aiheet nousivat aineistosta 14 eri vastauksessa. Erästä vanhempaa huolestutti, pystyykö hänen murrosikäinen nuorensa ajattelemaan itsenäisesti ja toimia toisin kuin kaverit, jos kaverit alkavat esimerkiksi polttamaan tai käyttämään alkoholia. Yhdellä vanhemmalla oli erilainen näkökulma; häntä huolestutti lapsensa kavereiden puute. Vanhempi mietti, miten voisi auttaa ujoa lastaan.

6.5 Nuoren rajattomuus

Kymmenen vanhempaa nosti esille nuorten rajattoman käytöksen akuuttina ongelmana. Vanhemmat mainitsivat arvostuksen ja kunnioituksen puutteen, ilkivalan, rikollisuuden ja väkivallan nykypäivän vitsauksiksi. Yhdessä vastauksessa puhuttiin, miten valvonta Mäntsälässä on puutteellista. Erästä vanhempaa huolestutti nuorten välinpitämättömyys ja toista mietitytti toimettomuus ja nuorten yhä varhaisempi syrjäytyminen. Myös vanhemmuuden puute ja lisääntynyt perheiden sisäinen pahoinvointi nousivat akuutteina asioina Mäntsälässä.

6.6 Toiveita ja ehdotuksia vanhempainkahvilalle

Yhteensä seitsemän vanhempaa oli maininnut toivovansa luentoja erilaisilta nuorten kanssa työskenteleviltä asiantuntijoilta. Yksi vanhempi toivoi saavansa informaatiota uusista ”villityksistä” nuorten keskuudessa. Vastauksista nousi esiin myös toive, että tuotaisiin esille konkreettisia esimerkkejä nuorten elämästä. Vastaajaa kiinnosti esimerkiksi, millaisissa tilanteissa sosiaaliviranomaiset puuttuvat nuorten elämään. Hän halusi tietää, miten poliisi suhtautuu humalaiseen nuoreen ja mitä sen jälkeen tapahtuu. Yksi vanhemmista halusi lisää tietoa nuorten mielenterveysongelmista, erityisesti masennuksesta.

Muita erilaisia toiveita vanhempainkahvilalle oli muun muassa harrastustoimintojen esittely, nuorten työelämään liittyviä teemapäiviä ja koulutuksia, kauneus-

ja terveys teemailtoja ja lisää Tommi Tossavaisen Internet-luentoja. Myös viikonlopun vieton videokuvaaminen Mäntsälän keskustassa ja vanhemmille näyttäminen vanhempainkahvilassa oli erään vanhemman idea. Yksi vanhempi mainitsi, ettei kaipaa ”uskontoon liittyviä höpinöitä”, mutta saattaisi olla kiinnostunut kuulemaan, miten eri uskonnot vaikuttavat nuoriin. Toiveena oli myös, että suuremman kaupungin edustajat tulisivat vanhempainkahvilaan kertomaan, miten heidän nuorensa viettävät viikonloppua.

Kymmenen vanhempaa toi esille kaipaavansa vertaistukea muilta vanhemmilta. Toiveena oli, että vanhemmat keskustelisivat keskenään, miten ovat saaneet lapsensa ruotuun. Vanhemmat antaisivat toisilleen neuvoja nuoren ohjaamiseen. Vanhempien toiveena oli saada tietoa nuorten ajankohtaisista tilanteista, kuten akuuteista kiusausbuumeista. Yhteistyötä nuorten kanssa toivoi kaksi vanhempaa. Yksi vanhempi ehdotti yhteisiä tilaisuuksia ja keskusteluja nuorten kanssa. Toinen vanhempi ehdotti jalkautumista nuorten pariin.

7 TULOSTEN POHDINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoitus oli kerätä ideoita ja ehdotuksia vanhempainkahvilalle, jotta toimintaa voitaisiin kehittää jatkuvaksi ja pysyväksi. Vanhemmat esittivät vanhempainkahvilan kehittämiseen selkeitä ehdotuksia, joista voi poimia kevään 2010 vanhempainkahviloihin teemoja. Tiedottamisen ja mainostamiseen liittyvistä vastauksista voi päätellä, että mäntsäläläiset vanhemmat lukevat ahkerasti paikallislehtiä ja ovat kiinnostuneita ajankohtaisista asioista. Tiedotus toiminnasta on ollut hyvää. Työntekijät ovat kirjoittaneet vanhempainkahvilan jälkeen paikallislehteen tiivistelmän illasta ja vastauksista päätellen se on ollut kannattavaa, sillä monet olivat lukeneet toiminnasta juuri paikallislehdestä.

Vaikuttaa siltä, että mäntsäläläiset vanhemmat ovat hyvin huolissaan nuorten rajattomasta käytöksestä, muun muassa ilkeistä. Ylitalon (2001, 37–38) mukaan vanhempi, joka asettaa lapselle tiukat rajat, voi saada osakseen negatii-

vista palautetta, mutta rajojen määrittely luo kuitenkin turvallisuuden tunteita. Jäin miettimään, onko nuorten käytös todella sen huonompaa kuin muissakaan kaupungeissa. Voidaan suuntaa antavasti päätellä aineistosta, että osa nuorista voi Mäntsälässä huonosti ja he kärsivät päihdeongelmista ja toimettomuudesta. Simosen ja Tigerstedtin (2007, 161) mukaan kaksi kolmasosaa 14-vuotiaista tytöistä ja pojista on kokeillut alkoholia ainakin kerran. Tästä päätellen nuorten alkoholikokeilut ovat yleisiä ja ne vaativat puuttumista ja keskustelua. Pirskasen (2007, 24) mukaan vanhempien kanssa keskustelu alkoholin käytöstä, säännöistä ja seurauksista on todettu vähentävän nuorten päihteiden käyttöä.

Tärkeäksi koettiin yhteyden säilyminen vanhemman ja murrosikäisen välillä ja sen katoaminen mietitytti monissa vastauksissa. Lehtisten (2007, 43–44) mielestä keskusteluyhteys on tärkeää muodostaa jo lapsuudessa, ennen pahimpia murrosiän tunnekuohuja. Heidän mukaansa parhaat keskusteluhetket syntyvät arkisissa, kiireettömissä tilanteissa, kuten televisiota katsellen tai ruokaa laittaessa. Vanhempainkahvilassa voisi keskustella, miten vanhemmat vahvistaisivat yhteyttä lapseensa ilman, että se tuntuisi kummastakaan osapuolesta teennäiseltä. Esimerkiksi lyöttäytyminen nuoren seuraan aina kun hän istahtaa aamupalapöytänsä, saattaa tuntua molemmista vaivaannuttavalta.

Eräs vanhempi pohti, miten säilyttää yhteys nuoreen eron jälkeen, sillä näkee häntä harvoin ja puhelinkeskustelut tuntuvat välillä riittämättömiltä. Kääriäisen (2008, 86–87) mukaan ero saattaa herättää epäluuloja ja pelkoja oman vanhemmuuden jatkumisesta ja riittämisestä. Vanhemmuuden säilyminen parisuhteen päättymisen jälkeen voisi olla yksi hyvä aihe käsitellä vanhempainkahvilassa. Oli yllättävää, että vain yksi vanhempi toi esille aiheen mielenterveysongelmat, sillä ne ovat olleet julkisessa keskustelussa viime aikoina paljon esillä. Tämä osaltaan voi kertoa siitä, että Mäntsälässä on hyväksi havaitut terveydenhuoltopalvelut, vaikka eräs vanhempi olikin huolissaan Mäntsälän lääkärtilanteesta.

Vanhemmat kaipasivat lisää tietoa, miten tukea lapsen itsetuntoa ja rohkaista lasta ajattelemaan itsenäisesti. Vastauksista päätellen nuoret kokevat ryhmäpaineen ja ikäistensä ryhmään kuulumisen kaipuun olevan joskus vanhemmuut-

ta vahvempaa. Cacciatoren (2005, 29–31) mukaan murrosiässä vahvistuvat empatiakyky ja moraalinen kehitys sekä vastuuntunto. Tällöin vanhempien tehtävänä on ohjata ja suojella lastaan, eikä nuorta saa jättää liikaa omilleen.

Lapsen yläkouluun siirtymisen tukeminen ja opiskeluun motivointi herätti ajatuksia kuudessa vanhemmassa. Lehtisten (2007, 9-14) mukaan yläluokilla nuorten ihmissuhdeverkostot laajenevat ja he etsivät omaa paikkaa ja rooliaan luoksaan. Yläkoulussa on oppimisen ohella tärkeää kiinnittää huomiota myös sosiaalisten taitojen ohjaamiseen. Yläkouluun siirtyminen on suuri muutos nuorelle ja hänen perheelleen, joten vanhempainkahvilassa olisi hyvä käsitellä tätä aiheita.

Mielenkiintoinen vastaus oli, miten vanhempi oli huolissaan ujusta lapsestaan ja pohti, miten voisi auttaa häntä saamaan kavereita. Tämä oli erilainen näkökulma verrattuna useimpiin kaveri-aiheisiin vastauksiin, sillä monissa vastauksissa tuli esille huoli kaveripiirin vaikutuksista. Vanhemmat pohtivat kaveripiirin laajentumisen vaikutuksia nuoren elämään yläkouluun siirtyessä. Vaikutti siltä, että monet vanhemmat eivät olleet varmoja, pystyykö nuori olemaan menemättä mukaan ystävien epäsosiaaliseen käytökseen. Kronqvistin ja Pulkkisen (2007, 184–186) mukaan ystävyysuhteet saattavat vaikuttaa nuorten käyttäytymiseen ja pukeutumiseen, mutta vanhempien vaikutus on suurempi suuremmissa linjoissa, kuten koulutukseen liittyvissä valinnoissa.

Nuorten median huolestutti useaa vanhempaa. Kronqvistin ja Pulkkisen (2007, 186–190) mukaan tärkeää on, miten aikuiset suhtautuvat mediaan ja kasvattavatko he lapsistaan mediakriittisiä yksilöitä. Televisiolla on nuorten kehitykseen myönteisiä vaikutuksia esimerkiksi kielen kehitykseen.

Vanhemmat ehdottivat vanhempainkahvilaan keskusteluja, joissa jakaisivat omia kokemuksiaan vanhemmuudesta ja murrosiästä. Aineiston analyysin pohjalta näyttäisi, että vanhemmat kaipaavat konkreettista tietoa, miten muissa perheissä toimitaan esimerkiksi kotiintuloaikojen tai viikkorahojen suhteen. Miten muut vanhemmat ovat selvinneet tilanteissa, missä nuori kiukuttelee ja kapinoi? Kronqvistin ja Pulkkisenkin (2007, 181–182) mukaan nuoren kapi-

noidessa vanhemmat saattavat olla epävarmoja, miten suhtautua ristiriitoihin. Nuoren kapinointi kuitenkin edistää itsenäisyyden ja identiteetin kehittymistä. Vanhempainkahvilan avulla vanhemmat voivat jakaa kokemuksia vanhemmuudesta. He voivat saada myös erilaisia näkökulmia ja lisää voimavaroja kapinovan nuoren kohtaamiseen.

Huomasin aineistoa purkaessa, että analyysiä helpotti vastausten samankaltaisuus sekä paperiversiossa valmiiksi määritelty tila vastaamiselle. Ainoastaan sähköisessä muodossa palautetuissa kyselyissä oli pitkiä rönsyileviä vastauksia. Vastauksissa oli selkeästi havaittavissa samantyyppisiä murheita vanhempien keskuudessa. Positiivinen yllätys oli, että jotkut vanhemmat todella panostivat vastauksiinsa ja toivat monipuolista näkökulmaa ja vahvoja mielipiteitään esille. Viimeistä kysymystä purkaessani huomasin, että vanhempien oli vaikeaa keksiä nopeasti uusia luovia ideoita vanhempainkahvilalle, joten monet jättivät tämän kysymyksen tyhjäksi. Saattaa olla myös, että odottelu-aika terveydenhoitajan huoneen ulkopuolella päättyi.

Kyselylomakkeita purkaessani havaitsin, että Mäntsälässä nousee esille todellinen tarve nuorten kokoontumispaikoille, kuten nuortenkahvilalle. On kuitenkin huomion arvoista, että Mäntsälässä toimii perjantai-iltaisina nuorten yökahvila, joka on auki kello 23 asti. Olisi ollut mielenkiintoista myös tutkia, millaisia palveluja ja kokoontumismahdollisuuksia vanhemmilla on jo entuudestaan. Erään vastauksen vanhempi harmitteli, miten vähän 9.-luokkalaisten vanhemmat ovat tekemisissä keskenään. Voidaan olettaa, että mäntsäläläisillä yläkouluilla on ajoittain vanhempainiltoja, mutta kenties vanhemmat eivät saa sieltä tarvitsemaansa tukea. Vanhempainilloissa ei ole ehkä luontevaa jutella muiden vanhempien kanssa arjen kommelluksista.

Vanhempainkahvilassa on ollut aikaisemminkin jonkin verran keskusteluja, mutta silti osanottajamäärät ovat olleet välillä pieniä. Luultavasti tämän tutkimuksen avulla yhä useammat vanhemmat ovat saaneet kuulla toiminnasta. Vastaamalla kyselyyn, vanhemmat saattavat motivoitua käymään vanhempainkahvilassa. Olettaisin, että he haluaisivat keskustella ehdottamista aiheista, sillä vastausten perusteella vanhemmilla oli painavaa sanottavaa monestakin aihepiiristä.

Saamalla oman äänen kuuluviin vanhemmat saattavat aktivoitua ottamaan osaa vanhempainkahvilaan.

Yleisesti vanhemmat kokivat vertaistuen saamisen muilta vanhemmilta tärkeäksi. Myös yhteistyötä nuorten kanssa ehdotettiin. Vanhemmat voisivat joku kerta ottaa lapsensa mukaan vanhempainkahvilaan, missä he keskustelisivat ryhmissä. Aiheet voisivat olla tässä tutkimuksessa esiin nousseita, kuten esimerkiksi kotiintuloajat tai päihteiden käyttö. Vanhempain ja nuorten välisten keskustelujen avulla molemmat osapuolet voisivat perustella näkemyksiään ja yrittää ymmärtää toista ja samalla kuulisivat miten muiden perheissä ajatellaan esimerkiksi sopivasta kotiintuloajasta. Työntekijöiden läsnäolo olisi yhteisissä keskusteluissa tärkeää, sillä he toisivat objektiivisia ja asiantuntevia huomioita mukaan keskusteluun. Yhteiset tilaisuudet vanhempain ja nuorten kanssa parantaisivat myös heidän välistä keskusteluyhteyttä. Vanhempainkahvilaan voisi joskus koota moniammatillisen työryhmän, johon kuuluisi esimerkiksi poliisi, pelastuslaitoksen edustaja, seurakunnan edustaja ja viikonloppuisin partioivan vanhempainryhmän edustaja. He kertoisivat kokemuksiaan nuorten kohtaamisesta ja heiltä voisi kysyä askarruttavista aiheista.

8 POHDINTA

8.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuseetiikan ongelmat liittyvät useimmiten analyysin luotettavuuteen ja anonymiteettiin (Tuomi & Sarajärvi 2002, 125). Vastaajille selvennettiin, mihin aineistoa käytetään, ja että heidän henkilöllisyytensä ei tule ilmi lopullisissa vastauksissa. Hävitin aineiston tutkimukseni valmistumisen jälkeen. Analyysin alkuvaiheessa ryhmittelin vanhempain vastaukset teemoihin, unohtamatta kenenkään vastausta. Tältä osin tutkimukseni on luotettava, sillä en poiminut mitään sattumanvaraisesti. Halusin tuoda kaikki toiveet ja ehdotukset näkyviin. Saamani aineiston perusteella pystyin saavutta-

maan tutkimuksen tavoitteet. Enemmän ja monipuolisempia vastauksia olisin voinut saada esimerkiksi ryhmähaastattelujen avulla, mutta ne olisi ollut haastavaa järjestää vaihtuvan kävijäjoukon kanssa. Kävijöitäkin oli yhdessä kevään illoista vain kaksi. Koin kyselylomakkeiden luovan aineistoa tarpeeksi laajasti, sillä kysymyksiä oli riittävästi ja ne olivat vastauksien perusteella ajatuksia herättäviä.

Jäin pohtimaan, oliko sähköinen Helmi Reissuvihko liian henkilökohtainen yhteydenpitoväline kodin ja koulun välillä. Jotkut vanhemmat saattoivat ajatella sen olevan vain opettajien ja oppilaan ja tämän perheen välinen kommunikointiväylä, johon kenenkään tuntemattomien opiskelijoiden kyselyjä ei kaivata. Sain sähköisessä muodossa vain kahdeksan vastausta, joista useimmat vastaanotin kahden päivän sisällä kyselyn lähettämisestä. Vain kaksi vastausta tuli noin kaksi viikkoa myöhemmin. Tämä saattaa kertoa siitä, että kynnyks vastata vapaaehtoiseen kyselyyn nousee ajan kuluessa. Terveystarkastuksenkin yhteydessä läheskään kaikki vanhemmat eivät osallistuneet kyselyyn. Tämä saattoi johtua siitä, että vanhemmat halusivat mieluummin odotellessa hengähtää terveydenhoitajan ja murrosikäisen lapsensa kanssa puhumisen lomassa kuin täyttää vapaaehtoisen kyselyn.

8.2 Opinnäytetyöprosessi

Aloitin opinnäytetyöni prosessin ja työstämisen syksyllä 2008. Tutkimussuunnitelmaa kootessa huomasin, että opinnäytetyön aloittaminen on prosessin haasteellisimmin osuus. Osallistuessani talvella ja keväällä 2009 vanhempainkahvilailtoihin, ajattelin miten tärkeää sellainen toiminta voi olla monelle vanhemmalle, mikä lisäsi motivaatioita toteuttaa tutkimus. Kyselyn toteutus oli melko helppoa, sillä vanhempainkahvilan työntekijä laittoi ne eteenpäin kouluille, koska tunsivat rehtorit. Hän myös toimitti kyselyt terveydenhoitajalle, joka jakoi ne vanhemmille. Sain kyselyt kesällä 2009 postissa ja aloitin analysoinnin. Analyysissä ei mennyt niin kauan kuin oli alun perin ajatellut, sillä enemmistöä vastauksista ei tarvinnut tulkita tai jäädä mitenkään erityisesti pohtimaan. Toiveiden ja ehdotusten poimiminen kyselyistä oli selkeä tehtävä.

Elokuussa 2009 koin pettymyksen, kun en saanutkaan työtäni valmiiksi esitarkastukseen. Muutaman päivän kuluttua olin kuitenkin tyytyväinen, ettei tarvitse kiireessä koota työtä, vaan voin rauhassa vielä prosessoida sitä pala kerrallaan. Valmistuminen siirtyi puolitoista kuukautta myöhemmäksi joulukuulle 2009. Jatkoitin tutkimustulosten työstämistä, johtopäätöksien tekoa sekä pohdinnan kirjoittamista, kunnes työni valmistui. Tälle työlle jatkotutkimusaiheeksi sopisi kokemuksia vanhempainkahvilatoiminnasta Mäntsälässä.

Tutkimuksen aihe oli ajankohtainen, sillä muuttuvissa perhemuodoissa vanhemmat tarvitsevat ajoittain runsaasti tukea lastenkasvatukseen. Perheillä ei välttämättä ole nykypäivänä tukiverkostoa sukulaisista tai naapureista, joten keskusteluyhteys muiden samassa tilanteessa oleviin saattaa olla merkittävää. Vanhempainkahvila toimii moniammatillisesti, sillä yhteistyötä tehdään eri alojen asiantuntijoiden kanssa. Vanhempainkahvila perustuu asiakaslähtöisyyteen, sillä toimintaa pyritään muokkaamaan vanhempien tarpeiden mukaan. Opinnäytetyön tavoitteena oli kerätä toiveita ja ehdotuksia mäntsäläläiselle vanhempainkahville. Mielestäni tämä tavoite toteutui hyvin. Työ oli selkeä tehdä ja sopivan työllistävä. Ja mikä tärkeintä, se kehittää ja monipuolistaa vanhempainkahvilaa, jossa parhaassa tapauksessa vanhemmat saavat vertaistukea ja uusia eväitä kasvatustyöhönsä murrosikäisen vanhempana.

LÄHTEET

- Ahlström, Salme; Huhtanen, Petri; Leppänen, Minna; Metso, Leena & Pietilä, Eija 2009. Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995–2007. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.
- Ahlström, Salme 2006. Kodin itsemääräämisoikeus vai säädetyt lait? Teoksessa Elina Hermanson ja Riitta Martsola (toim.) Aikuinen vanhemmuus: katoavan kasvatuksen jäljillä. Helsinki: Kirjapaja, 77–85.
- Alaja, Kristiina 2007. Kasvun keskellä: elämää murrosikäisen vanhempana. Helsinki: Kirjapaja.
- Cacciatore, Raisa; Huovinen, Maarit & Korteniemi-Poikela, Erja 2008. Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. Helsinki: WSOY.
- Cacciatore, Raisa 2005. Aika ja jaksaminen nuorten perheissä. Teoksessa Jaana Syrjälä (toim.). Vahva vanhemmuus: paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto, 29–41.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Haapasalo, Jaana 2006. Kasvu ympäristön varhaiset riskitekijät rikollisen käyttäytymisen kehityksessä. Teoksessa Päivi Honkatukia ja Janne Kivivuori (toim.) Nuorisoriikollisuus: määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 123–160.
- Helmi Reissuvihko 2009. Mikä on Helmi Reissuvihko? Nextime Solutions Oy. Viitattu 13.5.2009 <http://www.reissuvihko.fi/>
- Hokkanen, Tiina 2002. "Sitä eletään sitä eronneen perheen elämää" : vanhempien ja lasten väliset suhteet. Teoksessa Anna Rönkä ja Ulla Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus: suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus, 119–141.
- Honkatukia, Päivi & Kivivuori, Janne (toim.) 2006. Nuorten rikollisuuden ja sen kontrollin kehityssuuntia. Nuorisoriikollisuus: määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 341–364.

- Kaimola, Kari (2005). Koti terveen itsetunnon harjoittelukenttänä. Teoksessa Jaana Syrjälä (toim.) Vahva vanhemmuus: paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto, 11–19.
- Kristeri, Irene 2002. Vahvaan vanhemmuuteen. Helsinki: Kirjapaja.
- Kronqvist, Eeva-Liisa & Pulkkinen, Minna-Leena 2007. Kehityopsykologia: matkalla muutokseen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.
- Kääriäinen, Aino 2008. Ero haastaa vanhemmuuden. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto, Neuvo-projekti.
- Lehtinen, Tiina & Lehtinen, Ismo 2007. Mikä mättää?: murrosiän muutokset kotona ja koulussa. Helsinki: Edita.
- Litsilä, Riikka; Poikkeus, Anna-Maija; Rönkä, Anna & Viheräkoski, Johanna 2002. Nuoret ja vanhemmat perhesuhteiden muutoksessa. Teoksessa Anna Rönkä ja Ulla Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus: suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus, 51–70.
- Lämsä, Anna-Liisa (toim.) 2009. Mun on paha olla: näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Malinen, Kaisa & Sevón, Eija 2009. Parisuhteen hoitaminen: suhteiden arkea vai irtiottoja arjesta. Teoksessa Lämsä, Tiina (toim.); Malinen, Kaisa & Rönkä, Anna. Perhe-elämän paletti: vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 151–152.
- Mäntsälän kunta 2009. Viitattu 5.10.2009.
<http://www.mantsala.fi/index.htm>
- Niemistö, Raimo 2001. Vanhemmuuden roolit ja varhainen nuoruusikä (11–15 vuotta). Teoksessa Mari Rautiainen (toim.) Vanhemmuuden roolikartta: käyttäjän opas 2, Syvennä ja sovelle. 1. painos. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 39–50.
- Pirskanen, Marjatta 2007. Nuorten päihteettömyyden edistäminen: varhaisen puuttumisen malli koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon. Väitöskirja. Kuopio: Kuopion Yliopisto.
- Puuronen, Vesa 2006. Nuorisotutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Pösö, Tarja 2006. Monenlaista vanhemmuutta. Teoksessa Elina Hermanson ja Riitta Martsola (toim.) Aikuinen vanhemmuus: katoavan kasvatuksen jäljillä. Helsinki: Kirjapaja, 87–97.

- Sihvola, Seija 2002. Voimaa vanhemmuuteen. Helsinki: Ajatus.
- Simonen, Jenni & Tigerstedt, Christoffer (toim.) 2007. "Mieluummin kavereille kuin läheisille." Solidaarisuus nuorten aikuisten alkoholin välittämisessä alaikäisille. Teoksessa Christoffer Tigerstedt. Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Alkoholi- ja huumeutkijainseura: Nuorisotutkimusseura: Nuorisotutkimusverkosto, 161–184.
- Sinkkonen, Jari 2008. Väkivaltainen nuori. Teoksessa Timo Purjo (toim.). Väkivaltaisesta nuoruudesta vastuulliseen aikuisuuteen: nuorten erityiskasvatuksen mahdollisuudet ja keinot. Helsinki: Non Fighting Generation, 126–135.
- Svensson, Alf B. 2002. Uskalla olla vanhempi. Helsinki: Karasana.
- Tilastokeskus 2008. Kuntaportaali: Mäntsälä. Viitattu 5.10.2009.
<http://www.tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot.old/505.html>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi
- Veivo-Lempinen, Lea 2009. Nuoren aito kohtaaminen. Teoksessa Anna-Liisa Lämsä (toim.). Mun on paha olla: näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 197–211.
- Wahlberg, Karl-Erik 2005. Lapsi vanhemmuutta kasvattamassa. Teoksessa Jaana Syrjälä (toim.) Vahva vanhemmuus: paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto, 81–87.
- Wright, Norman H. 2001. Rakas kapinallinen: selviytymisopas kapinoivien lasten vanhemmille. Hämeenlinna: Päivä.
- Ylitalo, Pertti 2001. Vanhemmuuden roolit ja kouluikä (6-11 vuotta). Teoksessa Mari Rautiainen (toim.). Vanhemmuuden roolikartta: käyttäjän opas 2, Syvessä ja sovelta. 1. painos. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 32–38.

LIITE: Kyselylomake vanhemmille

Hyvät vanhemmat

4.5.2009

Opiskelen Diakonia-ammattikorkeakoulussa sosionomiksi (AMK) ja opintoihini kuuluu opinnäytetyö, jonka aiheena on Vanhempainkahvilan kehittäminen murrosikäisten nuorten vanhempien tueksi.

Opinnäytetyössäni kartoitan vanhempien odotuksia ja toiveita Mäntsälässä syksyllä 2008 käynnistyneelle vanhempainkahvilalle. Vanhempainkahvila on tarkoitettu kaikille nuorten vanhemmille. Kahvilaillat ovat kerran kuukaudessa ja illan aikana keskustellaan yhdessä nuoruuteen liittyvistä asioista ja haasteista ulkopuolisen asiantuntijan alustuksen johdattelmana. Vanhempainkahvilatoiminnasta vastaavat kunnan ehkäisevä päihdetyö sekä seurakunnan diakoninen perhetyö.

Tutkimusluvan olen saanut Mäntsälän kunnalta. Toivon, että vastaisitte kyselylomakkeeseen. Näin saataisiin arvokasta tietoa vanhempien tarpeista ja toiveista vanhempainkahvilalle. Vastatkaa oheisiin kysymyksiin sähköpostitse osoitteeseen petra.velin@student.diak.fi 31.5.2009 mennessä. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti eikä teidän henkilöllisyyttänne voida tunnistaa lopullisissa vastauksissa. Kiitos ajastanne ja hyvää jatkoa vanhemmuuden haastavalle tielle!

Petra Velin

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Helsingin yksikkö

Kysymykset

1. Oletko kuullut Mäntsälässä toimivasta vanhempainkahvilasta? Jos olet, niin mistä?
2. Mitkä asiat ovat äitinä/isänä askarruttaneet murrosikään liittyvissä asioissa?
3. Mistä nuorten elämään liittyvästä ajankohtaisesta teemasta haluaisit saada lisää tietoa?
4. Millaiset asiat ovat mielestäsi akuutteja mäntsäläläisten nuorten keskuudessa?
5. Minkälaista toimintaa toivoisit vanhempainkahvilaan?